

Weekendavisen #37 14. SEP. 2018

Debat. Socialt udsatte er mindst lige så tilbøjelige til ikke at anmelde seksuelle overgreb som middelklassens kvinder.

En skæv vinkel

KIRA WEST

Weekendavisen plejer at være garant for velunderbygget viden, hvor man ikke stiller sig tilfreds med gisninger og fornemmelser. Men netop gisninger og fornemmelser var, hvad der ramte mig, da jeg læste Henrik Dørges artikel »Ukendte ofre« i sidste uge.

Udgangspunktet for artiklen er en rapport fra Justitsministeriets Forskningskontor (JF), som viser, at kvinder fra lavere sociale lag er mere tilbøjelige til at anmelde voldtægter end kvinder fra højere sociale lag. Det har Dørge søgt at finde forklaring på blandt en række eksperter, men svarene er så løst funderede, at man må spørge sig selv, om de egentlig mere er fordomme end ekspertdomme: En ekspert »fornemmer«, at det kan føles mere skamfuldt for en ressourcestærk kvinde at anmelde en voldtægt. En anden »gisner« om, at det er nemmere for kvinder fra »underklassen« at anmelde voldtægter, fordi de er vant til at benytte sig af velfærdssamfundets institutioner (socialkontorer og den slags), og at det måske også kan opleves mere skamfuldt at blive voldtaget, hvis man er ressourcestærk og er vant til at kunne sige fra.

Efter at have læst sig gennem eksperternes fornemmelser og gisninger er det svært at undgå at sidde med en følelse af, at det skulle være mindre skamfuldt for nogle end for andre at blive voldtaget. Det håber jeg, at Weekendavisen, læserne og eksperterne selv godt kan se selvfølgelig ikke er en rimelig, værdig eller for den sags skyld rigtig analyse.

Når man som jeg arbejder i Reden på Vesterbro, der i mange år har arbejdet med de mest udsatte kvinder på gaden og i prostitutionsmiljøet, så ved man, at vold og voldtægt gør ondt, det skader, det er ydmygende og skamfuldt – uanset hvor mange gange du udsættes for det, og uanset om du er i job, på kontanthjælp eller slet ingen indtægt har. Man ved også, at selvom de mest udsatte kvinder alt for ofte bliver udsat for vold og voldtæger, så anmelder de det næsten aldrig.

Udgangspunktet for artiklen – at de officielle data om voldtægt giver et misvisende billede – er således helt rigtigt. Rapporten fra JF, som er blevet forelagt Folketingets Retsudvalg, omfatter udelukkende kvinder, der har anmeldt en voldtægt til politiet. Det giver naturligvis ikke et retvisende billede, hverken for de ressourcestærke kvinder eller for alle andre kvinder. Derfor fremhæver Dørge en befolkningsundersøgelse fra Statens Institut for Folkesundhed (SIF), som viser, at »kvinder uden uddannelse således kun [er] 2,7 gange så udsatte som kvinder med en videregående uddannelse«.

SIF-undersøgelsen bygger imidlertid på et spørgeskema sendt med digital eller fysisk post. Det er jo godt, for så kommer middelklassen også med, men desværre ekskluderer metoden de allermest udsatte. Det kræver nemlig, at man har en adresse eller e-boks, hvor man kan modtage spørgeskemaet, og i øvrigt har overskud til at besvare det. Det har de mest udsatte mennesker i vores samfund sjældent.

Det er mit klare indtryk, at de mest udsatte stort set altid flyver under radaren i de her store befolkningsundersøgelser, og det er helt sikkert en af grundene til, at det er svært at få deres oplevelser frem i lyset.

Heldigvis har vi undersøgelser, hvor man forsøger at komme i kontakt med de udsatte, og som kan være med til at nuancere den sociale profil af voldtægts ofre – præcis som artiklen foregiver at gøre. Rådet for Socialt Udsatte udgiver SOSY UDSAT, hvor man uddeler spørgeskemaer på

herberger, væresteder med mere. I 2017 viste den, at seks procent af de udsatte kvinder (som har besvaret spørgeskemaet) har været udsat for »gennemført tvunget samleje«.

Og hvis man kommer helt tæt på kvinderne, som vi gør i Reden, så ser tallene endnu mere alvorlige ud. Vi fører løbende statistik over kvindernes oplevelser. Det er ikke forskning, men det tegner alligevel et billede: De 299 kvinder, der kom i Reden i 2017, har fortalt om 26 voldtægter (svarende til næsten ni procent). Til sammenligning bygger rapporten fra JF på cirka 200 sager om året.

Så vi er enige om, at de officielle data »til dels snyder«, som det hedder i artiklen. Men hvis man vil beskrive det »snyd« sagligt og repræsentativt, så giver det ingen mening alene at fokusere på middelklassen. Vores tal indikerer, at de mest udsatte er massivt underrepræsenteret.

Vi har været i dialog med JF, som anerkender, at deres undersøgelse ikke omfatter de mest udsatte kvinder. Desværre har kontoret ikke valgt at lave en opfølgende undersøgelse, der kan styrke repræsentativiteten. Det håber vi, de ændrer holdning til, for det er så vigtigt, at vi har et godt grundlag for at se på, hvad vi skal gøre for, at flere kvinder anmelder voldtægter.

Jeg skal ikke indlade mig i gisninger om middelklassens bevæggrunde for ikke at anmelde overgreb eller søge hjælp. I stedet vil jeg tage udgangspunkt i det, vi ved fra arbejdet med kvinderne i Reden:

I 2017 blev kun ni procent af de vold- og voldtægtsepisoder, kvinderne fortalte om, anmeldt til politiet (i 2016 var det tre procent). Kvinderne fortæller primært om tre årsager til, at de ikke går til politiet: 1) De er bange for den person, der har begået overgrebet. Det kan være kæresten, bekendte fra miljøet eller kunder. 2) De oplever, at der ikke bliver taget hensyn til deres situation. Lange sagsforløb med møder, ventetid og skrivelser (ofte i e-boks) passer ikke ind i en kaotisk hverdag på gaden. 3) De oplever, at politiet ikke tager dem seriøst.

Der er intet i vores erfaringer, der tilsiger, at fordi man er »vant til at benytte sig af velfærdssamfundets institutioner«, så er det lettere at gå til politiet med en voldtægt. Vi har snarere en fornemmelse af det modsatte: at kvinderne føler, at de bliver mødt med ekstra mistro, fordi de lever et udsat liv: Kan man stole på en stofbruger? Er det »rigtig« voldtægt, når det sker for en kvinde, der sælger sex? Den type oplevelser er ikke just motiverende, men det er ikke desto mindre virkeligheden for nogle af kvinderne.

I Reden har vi sat alle sejl ind for at hjælpe kvinderne med at anmelde vold og voldtægter. Ikke kun for at fælde de gerningsmænd, som alt for ofte går fri, men også for at kvinderne kan få anerkendt og dokumenteret, at de har været udsat for en forbrydelse. At de kan og skal handle på den uret, der er begået mod dem. Og det arbejde har faktisk givet gode resultater. I samarbejde med andre gode, sociale organisationer – og ikke mindst med politiet på Vesterbro, som gør en stor indsats for at møde de udsatte mennesker med respekt og værdighed – har vi løftet andelen af kvinder, der anmelder vold og voldtægtsepisoder betragteligt. I første halvår af 2018 er vi oppe på 23 %.

Den positive udvikling gælder dog kun for de danske kvinder. Via Reden International hjælper vi også udenlandske kvinder i prostitution, som ofte er ofre for menneskehandel eller grov udnyttelse. Selv om de ofte er udsat for vold og voldtægt, er de bange for myndighederne, og tanken om at kontakte politiet er helt fremmed for dem. Her har gerningsmændene altså stort set frit spil.

Selv om der på nogle områder gælder særlige forhold for de mest udsatte kvinder, er det værd at bemærke, at deres forklaringer på mange måder svarer til de generelle udfordringer, kvinder oplever i forbindelse med anmeldelse af voldtægt. JF har undersøgt netop det, og de konkluderer, at knap en femtedel af ofrene »ikke følte sig trygge i anmeldelsessituationen, at de oplevede, at politiet ikke udviste forståelse, ikke tog dem alvorligt, ikke respekterede dem, eller at politiet ikke fandt deres forklaring troværdig«. Det giver mig anledning til at tro på, at nogle af de tiltag og samarbejder, der virker for de mest udsatte, også vil kunne gavne andre kvinder, der har været

udsat for et overgreb. Det handler om at møde kvinderne med respekt og tage hensyn til deres individuelle behov i en meget følsom og udsat situation.

Jeg ønsker på ingen måde at negligere nogen kvinders oplevelse af voldtægt – hverken i middelklassen eller andre steder – eller det problematiske i, at kvinder i middelklassen ikke anmelder. I den forstand bidrager Dørges artikel selvfølgelig til at sætte spot på et problem. Der bliver anmeldt alt for få voldtægter på tværs af sociale skel.

Men hvis ambitionen har været at revidere »det stereotype billede af groft seksuelt krænkede kvinder«, så undrer det mig meget, at man ikke har forholdt sig til repræsentativitet og metode i forhold til andre grupper end middelklassen, og at man bygger argumentet på gisninger og fornemmelser. Jeg undrer mig også over, at ingen af de fem adspurgte eksperter har påpeget skævheden, for det er langt fra nogen hemmelighed, at de mest udsatte mennesker er massivt underrepræsenterede i officielle statistikker.

Det er afgørende, at politikere og alle os andre har solid viden at forme holdninger og fundere beslutninger på. Her spiller både forskere og journalister en vigtig rolle i forhold til at pege på blinde pletter, og Weekendavisen plejer at have et skarpt og kritisk blik på både nuancer og helheder. Jeg håber meget, det også vil gøre sig gældende i dækningen af voldtægt fremover, så de mest udsatte i vores samfund ikke fortsætter med at være ukendte ofre.

Kira West er forstander for Reden København, Reden International og KFUKs Sociale Arbejdes Krisecenter.